

Наталія ГОНТАРЕНКО,

orcid.org/0000-0003-2519-8212

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(Івано-Франківськ, Україна) *nataliya.gontarenko@pnu.edu.ua*

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПОНЯТТЄВОЇ СФЕРИ HUMAN LOCOMOTION: ПРОЦЕДУРА ДОБОРУ МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті представлено методу формування корпусу дієслів переміщення людини для реконструкції концептуальної моделі поняттєвої сфери HUMAN LOCOMOTION. Основою дослідження виступає когнітивна семантика, у якій значення мовної одиниці розглядається як процес і результат концептуалізації та категоризації фрагментів людського досвіду, що організовується у вигляді концептуальних і когнітивних моделей. Зasadничим положенням у цій праці є розгляд значення мовної одиниці як конструкту, в основі якого лежить когнітивна модель як модифікація певної концептуальної моделі. Методологічною базою дослідження стала семантика лінгвальних мереж С. Жаботинської, розроблена на основі теорії доменів Р. Леннекера з урахуванням положень фреймової семантики Ч. Філмора. У роботі також використовуються традиційні методи семантичних досліджень (дефініційний і компонентний аналіз). Процедура реконструкції концептуальної моделі HUMAN LOCOMOTION містить кілька кроків: компонентний аналіз дефініцій лексем-номінантів логічного поняття HUMAN LOCOMOTION; когнітивна інтерпретація виокремлених сем з метою виведення концептуальних ознак логічного поняття; виокремлення корпусу дієслів переміщення людини з тлумачних словників на основі конститутивних концептуальних ознак; компонентний аналіз сигніфікативного значення виокремлених дієслів переміщення людини з метою укладання списку сем; когнітивна інтерпретація сем; тематичне впорядкування концептуальних ознак за допомогою пропозиційних схем базисних фреймів; побудова мережевої концептуальної моделі. Унаслідок проведеної інвентаризації обраного фрагмента словникового складу мови було виокремлено 323 дієслова переміщення людини. Їхня семантична структура ідентифікується на фоні концептуальної моделі поняттєвої сфери HUMAN LOCOMOTION. Це упорядкована інформаційна система, утворена мережею доменів CHANGE IN LOCATION, PERSON, MEDIUM OF LOCOMOTION, MEANS OF SELF-PROPULSION, MANNER OF LOCOMOTION.

Ключові слова: дієслово переміщення людини, когнітивна модель, концептуальна модель, компонентний аналіз, концептуальна ознака, тропонімія.

Nataliya GONTARENKO,

orcid.org/0000-0003-2519-8212

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the English Philology Department

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

(Ivano-Frankivsk, Ukraine) *nataliya.gontarenko@pnu.edu.ua*

CONCEPTUAL MODELING OF THE HUMAN LOCOMOTION DOMAIN: PROCEDURE FOR DATASET SELECTION

The article presents a methodology for forming a corpus of human locomotion verbs to construct a HUMAN LOCOMOTION conceptual model. The study is grounded in cognitive semantics, where the meaning of a linguistic unit is viewed as both a process and a result of conceptualization and categorization of human experience, organized in the form conceptual and cognitive models. A fundamental premise of this work is that meaning is a construal emerging as a cognitive model through the modification of a conceptual model. The methodological framework of the study is the semantics of lingual networks developed by S. Zhabotynska, based on R. Langacker's theory of domains and incorporating elements of Ch. Fillmore's frame semantics. Traditional methods of semantic research (definition and componential analysis) are also employed in the study. The procedure for reconstructing the HUMAN LOCOMOTION conceptual model involves several steps: componential analysis of the definitions of lexemes that nominate the logical concept of HUMAN LOCOMOTION; cognitive interpretation of the identified semes to derive conceptual features of the logical concept; extraction of a corpus of human locomotion verbs from dictionaries based on the defining conceptual features of human locomotion; componential analysis of the significant meaning of the selected human locomotion verbs to compile a list of semes; cognitive interpretation of the semes; thematic arrangement of conceptual features by

means of basic propositional schemas; construction of a conceptual model. As a result, 323 human locomotion verbs were identified. Their semantic structure is identified against the background of the HUMAN LOCOMOTION conceptual model. This is an organized informational system formed by a network of domains: CHANGE IN LOCATION, PERSON, MEDIUM OF LOCOMOTION, MEANS OF SELF-PROPULSION, and MANNER OF LOCOMOTION.

Key words: *cognitive model, componential analysis, conceptual feature, conceptual model, human locomotion verb, тропонуму.*

Постановка проблеми. Сучасний вимір гуманітарної науки характеризується зміщенням акцентів у мовознавчих дослідженнях, де мова розглядається як інструмент для осмислення різних аспектів пізнання світу людиною. Актуальність дослідження дієслів переміщення людини відповідає настановам пріоритетної антропоцентричної парадигми сьогоденного мовознавства, орієнтованої на вивчення виявів когнітивних, соціальних і психофізіологічних характеристик людини в мові та мовленні. Різноманітні способи вираження переміщення збагачують відображення реальності у мовній свідомості. Як явні, так і приховані, метафоричні, позначення переміщення становлять важливу частину мовної картини світу та її відображення у ментальному лексиконі носіїв конкретної лінгвокультури.

Аналіз досліджень. За останні десятиліття царина вивчення виявів переміщення у лексиці переживає значне піднесення. Чимала кількість праць присвячена аналізу семантики та концептуалізації переміщення в англійській мові. У сучасних мовознавчих студіях увага приділялася дослідженню англійських дієслів просторового переміщення у структурно-семантичному (Huber, 2017; Snell-Hornby, 1983), семантико-синтаксичному (Gehrke, 2008; Rohde, 2001; Tenny, 1995), когнітивно-семантичному (Feiz, 2007; Goddard, 1997; Kovalik, 2004; Matlock, 2004; Woźny, 2013), психолінгвістичному (Bohnemeyer, 2003; Malt et al, 2003; Pourcel, 2010; Slobin, 2006; Zlatev et al, 2010) аспектах. Незважаючи на вагомий дослідницький доробок, чимало питань залишаються нез'ясованими або дискусійними. Відсутність валідно інвентаризованого емпіричного корпусу дієслів просторового переміщення пояснюється не лише гетерогенністю та недискретністю принципів добору фактологічного матеріалу, метою і методами конкретного дослідження, а й неоднозначністю поглядів на обсяг поняття просторового переміщення і на природу лексичного значення, унаслідок чого окремі одиниці дотепер залишаються поза увагою дослідників. Щодо дієслів переміщення людини, то впродовж останніх десятиліть вони описувалися фрагментарно, переважно з позицій структурно-семантичного підходу, який обмежувався констатуючим описом відмінностей у їх семантичній структурі. В окремих працях

дієслова переміщення людини потрапляли у фокус уваги у зв'язку з вирішенням ширших проблем семантики (Taylor, 1996), психолінгвістики (Choi, Bowerman, 1991; Slobin, 2004), лексичної типології (Férez, 2008), нейролінгвістики (Dodge, Lakoff, 2005). Таким чином, попередні дослідження не надавали уваги комплексному опису концептуальних та когнітивних моделей поняттєвої сфери, співвідносно з дієсловами переміщення людини в сучасній англійській мові. З огляду на антропоцентричну природу цих мовних одиниць, їхнє функціональне навантаження і необхідність їх наукової систематизації актуальність дослідження на таку тему видається нам незаперечною.

Мета статті – формування корпусу дієслів переміщення людини для реконструкції концептуальної моделі поняттєвої сфери HUMAN LOCOMOTION.

Виклад основного матеріалу. Інструментарій когнітивної лінгвістики уможливує побудову двох типів моделей вербалізованих знань – концептуальної та когнітивної. За спостереженнями С. Жаботинської, розмежування термінів «концептуальна модель» і «когнітивна модель» узгоджується зі способом оброблення інформації у мисленні людини. *Концептуальною моделлю* є поняттєва структура фрагмента знань як бази даних без урахування застосованих до неї когнітивних операцій, а *когнітивною моделлю* є структура бази даних з урахуванням таких операцій (Жаботинська, 2012: 217). Отже, засадничим положенням у цій праці є розгляд значення мовної одиниці як конструкту, в основі якого лежить когнітивна модель як модифікація певної концептуальної моделі.

Алгоритм формування корпусу дієслів переміщення людини для реконструкції концептуальної моделі поняттєвої сфери HUMAN LOCOMOTION складається з трьох етапів. На першому етапі виокремлюємо конститутивні ознаки переміщення людини на основі відповідного логічного поняття. На другому етапі формуємо корпус дієслів переміщення людини шляхом використання процедури компонентного аналізу словникових статей з лексикографічних джерел різних типів. На третьому етапі виводимо концептуальні ознаки переміщення людини шляхом когнітивної інтерпретації сем.

Ми виходимо з положення про те, що в основі значення мовної одиниці лежить логічне поняття, яке є результатом класифікаційної діяльності людини у процесі пізнання. Ознаки логічного поняття виявляються на підставі даних, отриманих шляхом когнітивної інтерпретації семантичних властивостей імені концепту в абстрактних типових контекстах, які зафіксовані у словниках і віддзеркалюють усупільнений соціокультурний досвід (Морозова, 2008: 17). З огляду на це у якості номінантів логічного поняття HUMAN LOCOMOTION ми обираємо відповідні терміни кінезіології і біомеханіки людини – наук, що вивчають рухові можливості і рухову діяльність людини. В англомовних працях переміщення людини традиційно позначається терміном *human locomotion* (Hamilton, Luttgens, 2002: 468; Herman, 2018: 97; Watkins, 2014: 262). Однак деякі дослідники не послуговуються спеціальним терміном на позначення переміщення людини, а живляють формулювання *human movement* або *human motion*, які охоплюють рухову діяльність людини в усіх її виявах (Hall, 2012: 30; Hamilton, Luttgens, 2002: 6). Хоча терміни *motion* та *movement* використовуються на позначення просторового переміщення (Levin, 1993; Levin, Rappaport Hovav, 1992; Miller, 1972; Slobin, 2004), ми не розглядаємо їх у якості синонімів *locomotion*, оскільки вони також стосуються руху (Lakoff, 1987: 275; Miller, Johnson-Laird, 1976: 528; Wierzbicka, 1972: 97).

Отже, вихідною одиницею аналізу обираємо термін-словосполучення *human locomotion*, у якому значення опорного компонента *locomotion* конкретизується модифікатором *human*. Оскільки у складі цього терміну компонент *locomotion* виражає родові поняття, до аналізу залучаємо його синоніми та похідні, вибрані зі словників та енциклопедій (Cambridge Academic Content Dictionary; Collins English Dictionary; Longman Dictionary of Contemporary English; Merriam-Webster Dictionary; The American Heritage Dictionary of the English Language), праць з лінгвістики (Fillmore, 1983: 217; Langacker, 1987: 167; Levin, 1993: 15; Levin, Rappaport Hovav, 1992: 18; Miller, Johnson-Laird, 1976: 528; Talmy, 2000: 35), кінезіології та біомеханіки людини (Hamill et al, 2015: 468; Watkins, 2014: 262). Наведемо дефініції обраних термінів:

Human locomotion: *all forms of self-propelled transportation of the human body with or without the use of equipment* (Watkins, 2014: 262).

Locomotion *is the act of moving from place to place by means of one's own mechanisms or power. Locomotion in human beings is the result*

of the action of the body levers propelling the body. Ordinarily the propulsion is provided by the lower extremities, but it is occasionally provided by all four extremities, as in creeping, or by the upper extremities alone, as in walking on the hands or in suspension. It may involve the use of wheels, blades, skis, or other equipment attached to the feet, or it may involve a vehicle such as a bicycle or wheelchair, or a small craft such as a boat, canoe, or surfboard propelled by means of the arms or legs, with or without the use of a propelling implement such as oars, paddles, or poles. Locomotion may be on the ground or in the water but, at the present writing, not in the air without support (Hamill et al, 2015: 468).

Locomotion: 1) *the act of moving from place to place; the ability to move from place to place* (The American Heritage Dictionary of the English Language); 2) *the ability to move and the act of moving from one place to another* (Collins English Dictionary); 3) *the movement of an organism from one place to another by the action of appendages such as flagella, limbs, or wings* (The American Heritage Dictionary of the English Language); 4) *an act or the power of moving from place to place* (Merriam-Webster Dictionary).

Spatial motion: *a change through time in the location of some entity* (Langacker, 1987: 167).

Translational motion: 1) *In translational motion, an object's basic location shifts from one point to another in space* (Talmy, 2000: 35); 2) *motion in which the location of the Figure changes within the time under consideration* (Talmy, 2000: 25).

Locomote: 1) *to move from one place to another* (Collins English Dictionary); 2) *to move about* (Merriam-Webster Dictionary).

Travel: 1) *go from one place to another* (Collins English Dictionary); 2) *move from one place to another* (Merriam-Webster Dictionary). Принагідно зауважимо, що ми розглядаємо лише значення дієслова *travel* із семою зміни місцезнаходження.

Здійснюємо компонентний аналіз дефініцій лексем-номінантів логічного поняття. З дефініцій виділяємо окремі семи; близькі за змістом семи узагальнюємо та інтерпретуємо як єдину концептуальну ознаку. Таким чином, логічне поняття HUMAN LOCOMOTION містить такі ознаки, виведені шляхом узагальнення сем різного рівня:

1) **Концептуальна ознака CHANGE IN LOCATION**, виділена на основі інтегральних сем “transportation”, “moving from place to place”; “continuous change of an object's average position”, “a change ... in the location of ...”, “to move from one place to another”, “location shifts from one point to another in space”, “progression from one place to

another”, “the location of the Figure changes”, “to move around”.

2) **Концептуальна ознака MEANS OF SELF-PROPULSION**, виведена на основі сем різного рівня:

- **Інтегральних сем**, які узагальнено відображають самостійність переміщення, наприклад “by means of one’s own mechanisms or power”, “by means of their bodies”, “the power of moving from place to place”, “moving under their own power”, “the ability to move around”, “body levers propelling the body”, “by the action of appendages”.

- **Диференційних сем**, які уточнюють засоби самостійного переміщення, зокрема “ordinarily ... by the lower extremities”, “occasionally ... by all four extremities”, “or by the upper extremities alone”, “by means of the arms or legs”.

- **Диз’юнктивних сем**, які фіксують дві групи засобів самостійного переміщення людини (за допомогою кінцівок або механічних перетворювачів м’язової сили кінцівок, наприклад веслування, педалювання тощо): “with or without the use of equipment”, “with or without the use of a propelling implement”, “it may involve ... equipment attached to the feet... or it may involve a vehicle... or a small craft”.

3) **Концептуальна ознака PERSON**, виведена на основі **вторинносигніфікативної семи** “human”, доповнює значення іменників у фрагментах дефініцій “in human beings”, “human locomotion”, “of the human body”.

Ознаки логічного поняття HUMAN LOCOMOTION є конститутивними, тобто характеризують його як цілісну сутність і тому слугуватимуть підґрунтям для розробки критеріїв виокремлення дієслів переміщення людини. При цьому концептуальна ознака CHANGE IN LOCATION є категоризувальною: на основі неї дієслова переміщення людини відносяться до більш широкого класу дієслів просторового переміщення. Концептуальна ознака MEANS OF SELF-PROPULSION відокремлює дієслова переміщення людини від дієслів каузованого переміщення. Концептуальна ознака PERSON обмежує сферу віднесеності денотата дієслова (носія переміщення).

Отже, **просторове переміщення людини** визначаємо як послідовну зміну місцезнаходження (концептуальна ознака CHANGE IN LOCATION) людини (концептуальна ознака PERSON) внаслідок застосування власної м’язової сили або технічних засобів, що переміщуються за допомогою м’язової сили (концептуальна ознака MEANS OF SELF-PROPULSION).

Формуємо корпус дієслів переміщення людини шляхом використання процедури компонентного

аналізу словникових статей з лексикографічних джерел різних типів. В основу виокремлення дієслів переміщення людини покладено конститутивні ознаки відповідного логічного поняття, які експлікуються у словникових дефініціях за допомогою слів-ідентифікаторів, докладний опис яких наведено нижче.

1) **Концептуальна ознака CHANGE IN LOCATION**. У словникових дефініціях дієслів ця ознака представляється за допомогою слів-ідентифікаторів, що вживаються у дефініціях терміна *human locomotion*, синонімічних термінів *spatial motion*, *self-motion*, *translational motion*, іменника *locomotion*, дієслова *to locomote* і його синонімів *to travel*, *to propel oneself*.

Окрім того, дефініції дієслова можуть містити опосередковану вказівку на зміну місцезнаходження за допомогою гіпонімів вищенаведених слів-ідентифікаторів. Наприклад, *to punt – to travel in a punt* (Collins English Dictionary). Наявність семантичних зв’язків між ідентифікатором ознаки зміни місцезнаходження *to travel* та дієсловом *punt* встановлюємо за допомогою методу ступеневої ідентифікації. Процедура виявлення семи зміни місцезнаходження у структурі дієслова застосовується до моменту взаємної ідентифікації. Отже, далі здійснюємо дефініційний аналіз ідентифікатора *to travel – to move or go from one place to another* (Collins English Dictionary). На цьому етапі відбулася взаємна ідентифікація: у словникових тлумаченнях *travel* наявна сема “from one place to another”, яка слугує ідентифікатором концептуальної ознаки CHANGE IN LOCATION.

2) **Концептуальна ознака MEANS OF SELF-PROPULSION** (засоби самостійного переміщення) представляється у дефініціях різноманітними семами на позначення кінцівок людини, спорядження, технічних засобів, які переміщуються за допомогою її м’язової сили. Ця ознака не включає транспортні засоби, які приводяться в рух двигуном або м’язовою силою тварини.

3) **Концептуальна ознака PERSON** представляє людину як суб’єкт переміщення. У структурі дієслова ця інформація становить особливу частину значення, яку називають вторинносигніфікативним компонентом або прив’язувальною семою. Дієслова належать до ознакових слів, які не мають власного денотату; вони описують денотат, представлений означуванням ним предметним словом (на додаток до опису, який міститься у власне предметному слові). Наприклад, у наступній дефініції дієслова вторинносигніфікативний компонент представлено як обмеження сфери віднесеності денотата (носій переміщення, співвід-

носний з цим дієсловом – це людина або тварина, яка має короткі ноги і повне тіло): *to waddle - walk with short, quick steps, swinging slightly from side to side. A person or animal that waddles usually has short legs and a fat body* (Longman Dictionary).

Іншим способом представлення інформації про людину як носія переміщення слугує наявність у дефініції дієслова слів-ідентифікаторів “you”, “someone”, “one”, а також характеристик, які можуть стосуватися лише людини, наприклад “while drunk”: *to reel – to walk in a staggering or lurching manner, especially while drunk* (Longman Dictionary); *if someone reels, they move about in an unsteady way as if they are going to fall* (Collins English Dictionary).

Інвентаризація лексичних угруповань здійснюється через перелік усіх лексем, що мають зв’язок зі лексемами-ідентифікаторами. Спочатку виокремлюємо прототипові дієслова переміщення людини (*climb, crawl, jump, run, swim, walk, dance*), які містять конститутивні концептуальні ознаки лексем-номінантів логічного поняття HUMAN LOCOMOTION.

З метою виокремлення тропонімів прототипових дієслів переміщення людини застосовуємо тест на тропонімію (Introduction to WordNet, 1993) як особливий випадок відношень логічного слідування між дієсловами, що існує за умов темпорального співіснування двох дій. Тропонімічні відношення представлено формулою *to V1 is to V2 in some particular manner* (робити V1 – це робити V2 особливим способом) (Introduction to WordNet, 1993: 47).

До тропонімів *walk* належать *amble, ambulate, ankle, back, backpack, barge, brush past, brank, bum, bundle, cakewalk, cavalcade, circumambulate, claudicate, clog, clomp, clump, crampon, creep, crutch, dawdle, dodder, dogtrot, double back, drift, edge, falter, file, flounce, foot it, footslog, ford, gallivant, galumph, gimp, goose-step, grope, hike, hobble, jaywalk, limp, loiter, loll, lollop, lollygag, lope, lumber, lurch, march, meander, mince, mooch, moonwalk, mosey, mouse, nance/nancy, nip, noctambulate, pace, pad, paddle, parade, pat, patten, pedestrianate, perambulate, peregrinate, pirouette, plod, pound, power walk, prance, process, promenade, prowl, pussyfoot, putter, quickstep, race walk, ramble, range, reel, roam, rove, sashay, saunter, scamper, schlep, scuff, scuffle, scurry, scuttle, shamble, shuffle, sidestep, sidle, skedaddle, skitter, sleepwalk, slink, slip, slipper, slither, slog, slop, slosh, slouch, sneak, snudge, somnambulate, speedwalk, squelch, stagger, stalk, stamp, step, stomp, storm, straggle, stream, streak, stride, stroll, strut, stumble, stump, swagger,*

swarm, swing, tack, teeter, tiptoe, tittup, toddle, tool, tootle, totter, trail, traipse, tramp, trample, traverse, tread, trek, trail, trip, tromp, troop, trot, truck, trudge, vagabond, waddle, wade, wander.

Тропоніми *climb*: *boulder, builder, clamber, mountaineer, rock climb, rope, scale, scramble, shimmy, shin, shinny, skin, solo climb.*

Тропоніми *crawl*: *creep, crabwalk, grovel, scrabble, slither.*

Тропоніми *jump*: *belly-flop, cavort, caper, dive, frisk, frolic, hop, hurdle, leap, leapfrog, pirouette, plunge, pronk, skip, spring, vault.*

Тропоніми *run*: *bolt, bound, clip, dart, dash, fadge, flee, gallop, gambol, hare, hoof, hotfoot, jog, jogtrot, marathon, outrun, pelt, plog, pound, rabbit, skedaddle, skip, sprint, stampede, streak, steeplechase, tear, thunder, trip, trot.*

Тропоніми *swim*: *backstroke, bathe, breaststroke, butterfly, crawl, dive, dog-paddle, fin, front-crawl, medley, paddle, skin-dive, skinny-dip, snorkel.*

Тропоніми *dance*: *cakewalk, waltz, stomp, tapdance.*

Виявлення значення переміщення людини у дієслів, дефініції яких не містять спільного гіпероніма, який би слугував прототиповим дієсловом, становить труднощі. Йдеться про дієслова-конверсиви, утворені від іменників на позначення видів спортивної діяльності за допомогою знаряддя. Їх ідентифікація здійснюється на основі тесту на наявність відношень логічного слідування між пропозиціями *Someone is V-ing* та *Someone is propelling themselves* (де *V-ing* є дієсловом переміщення людини, що тестується). Так, з пропозиції *He is snowshoeing* слідує *He is propelling himself*.

У результаті виокремлюємо такі дієслова переміщення людини: *abseil, rappel, backcountry ski, off-piste ski, backpedal, bicycle, bike, canoe, catamaran, coracle, cycle, dinghy, dory, dugout, edge, freeride, galley, gondola, kayak, longboat, oar, paddle, paddleboard, paddle boat, pedal boat, pedalo, pedal, pole-vault, pram, punt, pushbike, quad, quad, quadricycle / quadracycle, raft, rollerblade, roller skate, rove, row, scooter, scull, scuba-dive, shin, skate, skateboard, ski, skiff, slalom, snowshoe, stilt walk, surf, surfboat, tricycle, trundle, unicycle, wherry, velocipede, barge-pole, ice pick, in-line skate, wedeln, wheelchair, brachiate, cartwheel, spacewalk, scorch, scramble, soft-shoe, sprint, steeplechase, swan, sweep, tap, thread, throng, tip, tippy toe, toil, wend.*

Здійснюємо компонентний аналіз виокремлених дієслів переміщення людини. Семи, виявлені шляхом компонентного аналізу, співвідносимо з концептуальними ознаками шляхом когнітивної

інтерпретації. Як свідчить компонентний аналіз, окрім ядерних сем, дієслова переміщення людини також містять інші семи, які позначають спосіб переміщення (наприклад, довжину та інтенсивність кроку), у результаті чого виводимо концептуальну ознаку MANNER OF LOCOMOTION). Семи, що містять додаткову інформацію про носія переміщення (вік людини, емоційний стан, причину переміщення) співвідносимо з концептуальною ознакою PERSON.

Висновки. Унаслідок проведеної інвентаризації обраного фрагмента словникового складу мови було виокремлено 323 дієслова переміщення людини. Їхня семантична структура ідентифікується на фоні концептуальної моделі поняттєвої сфери HUMAN LOCOMOTION. Це упорядкована інформаційна система, що утворена мережею доменів (CHANGE IN LOCATION, PERSON, MEDIUM OF LOCOMOTION, MEANS OF SELF-PROPULSION, MANNER OF LOCOMOTION), пов'язаних схемою процесу акціонального фрейму, розширеного за рахунок предметного фрейму (схеми способу і локатива): AG – агенс (PERSON) *діє* – CHANGE IN LOCATION *за допомогою* IN – інструмент

(MEANS OF SELF-PROPULSION) TAM – місце (MEDIUM OF LOCOMOTION) TAK – спосіб (MANNER OF LOCOMOTION). У концептуальній моделі HUMAN LOCOMOTION міститься уся інформація, що асоціюється зі значенням дієслова переміщення людини і має однакову значущість. Однак безпосередньо у значенні дієслова переміщення людини об'єктивовано лише певні фрагменти концептуальної моделі, які потрапляють у фокус уваги у результаті застосування когнитивної операції або операцій.

Таким чином, когнітивна семантика відкриває широкі перспективи для мисленнєвого узагальнення результатів аналізу значень мовних одиниць, які номінують концепт, з метою виявлення та реконструкції концептуальних і когнітивних моделей, репрезентованих семантичними компонентами цих мовних одиниць. Розв'язання завдань, поставлених у роботі, не зменшує перспективності застосування лінгвокогнітивного моделювання до дієслів з іншою категорійною семантикою та привертає увагу до проблем комплексного дослідження структурування мовних і концептуальних систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жаботинська С. Мовні знаки як конструкти. Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. № 630. С. 213–222.
2. Морозова О. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі сучасної англійської мови) : Автореф. дис... д-ра наук: 10.02.04. К.: Київський національний лінгвістичний університет, 2008. 35 с.
3. Bohnemeyer J. The unique vector constraint: The impact of direction changes on the linguistic segmentation of motion events. *Representing direction in language and space* / ed. by Zee E., Slack J. Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 86–110.
4. Cambridge Academic Content Dictionary. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/american-english/>
5. Choi S., Bowerman M. Learning to express motion events in English and Korean: the influence of language-specific lexicalization patterns. *Cognition*. No.41. 1991. P. 83–121.
6. Collins English Dictionary. URL: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
7. Dodge E., Lakoff G. Image Schemas: From Linguistic Analysis to Neural Grounding. *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics* / ed. by Beate Hampe. Berlin: Mouton de Gruyter, 2005. P. 1–34.
8. Feiz P. The expression and conceptualization of motion through space and manner of motion in Persian and English: A comparative analysis. Pennsylvania State University, 2007. 228 p.
9. Férez P. Motion in English and Spanish: a perspective from cognitive linguistics, typology and psycholinguistics. Universidad de Murcia, 2008. 469 p.
10. Fillmore Ch. How to know whether you're coming or going. *Essays on Deixis* / ed. Gisa Rauh. Tübingen: Narr, 1983. P. 219–227.
11. Gehrke B. Ps in Motion: On the Semantics and Syntax of P Elements and Motion Events. LOT Dissertation Series, Utrecht: Netherlands Graduate School of Linguistics, 2008.
12. Goddard C. The semantics of coming and going. *Pragmatics*. 1997. Vol. 7. No.2. P. 147–162.
13. Hall S. Basic biomechanics. McGraw Hill, 2012. 538 p.
14. Hamill J., Knutzen K. M., Derrick T. R.. Biomechanical basis of human movement. 2015. 484 p.
15. Hamilton N., Luttgens K. Kinesiology: Scientific Basis of Human Motion. McGraw-Hill, 2002. 620 p.
16. Herman I. P. Physics of the human body. Springer International Publishing, 2018. 953 p.
17. Huber J. Motion and the English verb: A diachronic study (Oxford Studies in the History of English). Oxford: Oxford University Press, 2017.
18. Introduction to WordNet: An Online Lexical Database / Miller G.A. et al. Five Papers on WordNet. Princeton University, 1993. 86p.
19. Kovalik D. Verbal Metaphor: The Crossroads of Cognition, Culture and Form. Oklahoma State University, 2004. 370 p.
20. Lakoff G. Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago : University of Chicago Press, 1987. 614 p.

21. Langacker R. Foundations of cognitive grammar. Volume I: Theoretical Prerequisites. Stanford, 1987. 516 p.
22. Levin B. English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation Chicago: University of Chicago Press, 1993. 348 p.
23. Levin B., Rappaport Hovav M. The lexical semantics of motion verbs: The perspective from unaccusativity. *Semantic structure: Its role in grammar*. Berlin. New York: Foris publications, 1992. P. 247–269.
24. Longman Dictionary of Contemporary English. UK: Pearson Education Limited, 2006. 1949 p.
25. Malt B.C., Sloman S.A., Gennari S.P. Speaking versus Thinking about Objects and Actions. *Language in Mind: Advances in the Study of Language and Thought* / ed. by Dedre Getner, Susan Goldin-Meadow. MIT Press, 2003. P. 81–112.
26. Matlock T. The conceptual motivation of fictive motion. *Studies in linguistic motivation* / ed. by Radden G., Dirven R. Berlin: Mouton de Gruyter, 2004. P. 221–248.
27. Merriam-Webster Dictionary Online. URL: <http://www.merriam-webster.com/>
28. Miller G.A. English verbs of motion: A case study in semantics and lexical memory. *Coding processes in human memory* / ed. by A.W. Melton, E. Martin. New York, NY: John Wiley & Sons, 1972. P. 335–372.
29. Miller G., Johnson-Laird P. *Language and Perception*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1976. 774 p.
30. Pourcel S. Motion: a conceptual typology. *Space in Language and Cognition: The State of the Art and New Directions* / ed. by V. Evans, P. Chilton. London: Equinox, 2010. P. 419–449.
31. Rohde A. *Analyzing PATH: The interplay of verbs, prepositions and constructional semantics*. Houston, Texas, 2001. 379 p.
32. Slobin D. How people move: Discourse effects of linguistic typology / ed. by Moder C. L., Martinovic-Zic A. *Discourse across languages and cultures*. Amsterdam, John Benjamins, 2004. P. 195–210.
33. Slobin D. What makes manner of motion salient? Explorations in linguistic typology, discourse, and cognition / ed. by Hickman & Robert. *Space in languages. Linguistic systems and cognitive categories*. Amsterdam, John Benjamins, 2006. P. 5–81.
34. Snell-Hornby M. *Verb-descriptivity in German and English: A Contrastive Study in Semantic Fields*. Heidelberg: Winter, 1983. 279 p.
35. Talmy L. *Toward a Cognitive Semantics*. Vol. II. Cambridge, MA: The MIT Press, 2000. 490 p.
36. Taylor J. R. On Running and Jogging. *Cognitive Linguistics*. 1996. Vol. 7. P. 21–34.
37. Tenny C. L. How Motion Verbs are Special: The Interaction of Semantic and Pragmatic Information in Aspectual Verb Meanings. *Pragmatics and Cognition*. 1995. Vol. 3. P. 31–73.
38. *The American Heritage Dictionary of the English Language*. URL: <https://www.ahdictionary.com/>
39. Watkins J. *Fundamental biomechanics of sport and exercise*. Routledge, 2014. 664 p.
40. Wierzbicka A. *Semantic Primitives Frankfurt/M.*, 1972. 275 p.
41. Woźny J. Force-motion schemas in metaphors of motion. *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*. 2013. Vol.130. P. 351–368.
42. Zlatev J., Bloomberg J., David J.C. Translocation, language and the categorization of experience. *Space in Language and Cognition: The State of the Art and New Directions* / ed. by Evans V., Chilton. P. London: Equinox, 2010. P. 389–418.

REFERENCES

1. Zhabotynska S. (2012) Movni znaky yak konstrukty [Linguistic symbols as construals]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Hermanska filolohiia. – Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Germanic Philology*, 630. 213–222. [In Ukrainian].
2. Morozova O. (2008) Lihvalni aspekty nepravdy yak kohnityvno-komunikatyvnoho utvorennia (na materialy suchasnoi anhliiskoi movy) [Lingual aspects of untruth as a cognitive-communicative formation (based on modern English)]: Avtoref. dys... d-ra nauk: 10.02.04. K.: Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychniy universytet. 35. [In Ukrainian].
3. Bohnemeyer J. (2003) The unique vector constraint: The impact of direction changes on the linguistic segmentation of motion events. *Representing direction in language and space* / ed. by Zee E., Slack J. Oxford: Oxford University Press. 86–110.
4. *Cambridge Academic Content Dictionary*. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/american-english/>
5. Choi S., Bowerman M. (1991) Learning to express motion events in English and Korean: the influence of language-specific lexicalization patterns. *Cognition*. 41. 83–121.
6. *Collins English Dictionary*. URL: <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>
7. Dodge E., Lakoff G. (2005) *Image Schemas: From Linguistic Analysis to Neural Grounding. From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics* / ed. by Beate Hampe. Berlin: Mouton de Gruyter. 1–34.
8. Feiz P. (2007) *The expression and conceptualization of motion through space and manner of motion in Persian and English: A comparative analysis*. Pennsylvania State University.
9. Férez P. (2008) *Motion in English and Spanish: a perspective from cognitive linguistics, typology and psycholinguistics*. Universidad de Murcia.
10. Fillmore Ch. (1983) How to know whether you're coming or going. *Essays on Deixis* / ed. Gisa Rauh. Tübingen: Narr. 219–227.
11. Gehrke B. (2008) *Ps in Motion: On the Semantics and Syntax of P Elements and Motion Events*. LOT Dissertation Series, Utrecht: Netherlands Graduate School of Linguistics.
12. Goddard C. (1997) The semantics of coming and going. *Pragmatics*. 7. 2. 147–162.
13. Hall S. (2012) *Basic biomechanics*. McGraw Hill.

14. Hamill J., Knutzen K. M., Derrick T. R. (2015) Biomechanical basis of human movement.
15. Hamilton N., Luttgens K. (2002) *Kinesiology: Scientific Basis of Human Motion*. McGraw-Hill.
16. Herman I. P. (2018) *Physics of the human body*. Springer International Publishing.
17. Huber J. (2017) *Motion and the English verb: A diachronic study (Oxford Studies in the History of English)*. Oxford: Oxford University Press.
18. Introduction to WordNet: An Online Lexical Database / Miller G.A. et al. *Five Papers on WordNet*. Princeton University, 1993. 86p.
19. Kovalik D. (2004) *Verbal Metaphor: The Crossroads of Cognition, Culture and Form*. Oklahoma State University.
20. Lakoff G. (1987) *Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
21. Langacker R. (1987) *Foundations of cognitive grammar. Volume I: Theoretical Prerequisites*. Stanford.
22. Levin B. (1993) *English Verb Classes and Alternations: A Preliminary Investigation*. Chicago: University of Chicago Press.
23. Levin B., Rappaport Hovav M. (1992) The lexical semantics of motion verbs: The perspective from unaccusativity. *Semantic structure: Its role in grammar*. Berlin. New York: Foris publications. 247–269.
24. *Longman Dictionary of Contemporary English*. UK: Pearson Education Limited, 2006. 1949 p.
25. Malt B.C., Sloman S.A., Gennari S.P. (2003) Speaking versus Thinking about Objects and Actions. *Language in Mind: Advances in the Study of Language and Thought* / ed. by Dedre Getner, Susan Goldin-Meadow. MIT Press. 81–112.
26. Matlock T. (2004) The conceptual motivation of fictive motion. *Studies in linguistic motivation* / ed. by Radden G., Dirven R. Berlin: Mouton de Gruyter. 221–248.
27. Merriam-Webster Dictionary Online. URL: <http://www.merriam-webster.com/>
28. Miller G.A. (1972) English verbs of motion: A case study in semantics and lexical memory. *Coding processes in human memory* / ed. by A.W. Melton, E. Martin. New York, NY: John Wiley & Sons. 335–372.
29. Miller G., Johnson-Laird P. (1976) *Language and Perception*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
30. Pourcel S. (2010) Motion: a conceptual typology. *Space in Language and Cognition: The State of the Art and New Directions* / ed. by V. Evans, P. Chilton. London: Equinox. 419–449.
31. Rohde A. (2001) *Analyzing PATH: The interplay of verbs, prepositions and constructional semantics*. Houston, Texas.
32. Slobin D. (2004) How people move: Discourse effects of linguistic typology / ed. by Moder C. L., Martinovic-Zic A. *Discourse across languages and cultures*. Amsterdam, John Benjamins. 195–210.
33. Slobin D. (2006) What makes manner of motion salient? *Explorations in linguistic typology, discourse, and cognition* / ed. by Hickman & Robert. *Space in languages. Linguistic systems and cognitive categories*. Amsterdam, John Benjamins. 5–81.
34. Snell-Hornby M. (1983) *Verb-descriptivity in German and English: A Contrastive Study in Semantic Fields*. Heidelberg: Winter.
35. Talmy L. (2009) *Toward a Cognitive Semantics. Vol. II*. Cambridge, MA: The MIT Press.
36. Taylor J. R. (1996) On Running and Jogging. *Cognitive Linguistics*. 7. 21–34.
37. Tenny C. L. (1995) How Motion Verbs are Special: The Interaction of Semantic and Pragmatic Information in Aspectual Verb Meanings. *Pragmatics and Cognition*. 3. 31–73.
38. *The American Heritage Dictionary of the English Language*. URL: <https://www.ahdictionary.com/>
39. Watkins J. (2014) *Fundamental biomechanics of sport and exercise*. Routledge.
40. Wierzbicka A. (1972) *Semantic Primitives* Frankfurt/M.
41. Woźny J. (2013) Force-motion schemas in metaphors of motion. *Studia Linguistica Universitatis Jagellonicae Cracoviensis*. 130. 351–368.
42. Zlatev J., Bloomberg J., David J. C. (2010) Translocation, language and the categorization of experience. *Space in Language and Cognition: The State of the Art and New Directions* / ed. by Evans V., Chilton. P. London: Equinox. 389–418.